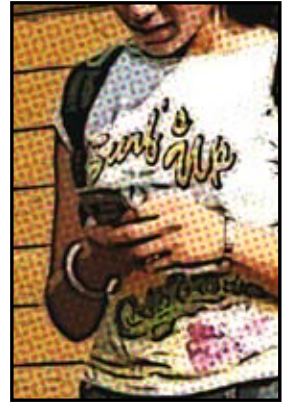

Jeugd en Gezin

programmaministerie

INFORMATIEBROCHURE
GESLOTEN JEUGDZORG

INFORMATIEBROCHURE

GESLOTEN JEUGDZORG

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	5
Inleiding	7
Wet op de jeugdzorg	7
1 Wijziging van de Wet op de jeugdzorg	9
Achtergrond wijziging van de Wet op de jeugdzorg	9
Wat is gesloten jeugdzorg?	9
Voor wie is gesloten jeugdzorg?	10
Intersectoraal zorgaanbod	11
Algemene bepalingen	11
Specifieke bepalingen	11
2 De procedure	15
Het indicatiebesluit en de verklaring	15
Het verzoek	15
De machtiging	16
Voorlopige machtiging	17
Geldigheid machtiging	17
3 De zorgaanbieders	19
Ontwikkeling van capaciteit	19
Uitvoering	19
Ventiel	19
Overgangsperiode	20
Financiering	20
Trajectmatige aanpak en verschillende mate van geslotenheid	20
Kwaliteit	21
4 Beperkende maatregelen	23
5 Rechtsbescherming	29
6 Wat betekent de wet voor...?	33
7 Meer weten?	35

VOORWOORD

De jeugdzorg biedt hulp aan jeugdigen met problemen en aan hun ouders of andere verzorgers. De jeugdzorg helpt hen met het zoeken naar een oplossing en houdt zich bezig met preventie. Door snel en adequaat hulp te bieden wil de jeugdzorg uithuisplaatsingen voorkomen. De oplossing wordt in eerste instantie binnen het gezin gezocht, zodat het kind daar kan blijven. Is een uithuisplaatsing niet te voorkomen, dan moet er vlot en vakkundig worden gehandeld.

Een kleine groep jeugdigen kan, vanwege ernstige gedragsproblemen niet terecht in de reguliere jeugdzorg. Voor deze groep jeugdigen is behandeling in een gesloten setting vereist. Zij werden op civielrechtelijke titel in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI) geplaatst, waar ook jeugdigen op strafrechtelijke titel verbleven.

Het algemene gevoel is dat jeugdigen met ernstige gedragsproblemen niet geplaatst horen te worden met jeugdigen die zijn veroordeeld voor een strafbaar feit. Voor deze jeugdigen moeten specifieke plekken in de jeugdzorg worden gecreëerd, waar gesloten behandeling mogelijk is.

Het invoeren van gesloten jeugdzorg is gebeurd met een wijziging van de Wet op de jeugdzorg. Het begrip gesloten jeugdzorg omvat gedwongen opname, gedwongen behandeling, diverse vormen van gesloten verblijf en het toepassen van beperkende maatregelen.

Het aanbod van de gesloten jeugdzorg is intersectoraal en combineert deskundigheden vanuit de jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de zorg voor jongeren met een licht verstandelijke handicap. De gesloten jeugdzorg zoekt verder de aansluiting met het onderwijs.

De gesloten jeugdzorg hanteert een trajectmatige aanpak. Het traject start met een gesloten behandeling. Bij een gunstige ontwikkeling van de jeugdige volgt geleidelijk de overgang naar zorg in een open setting. Tijdens de behandeling wordt er gewerkt aan het vervolg: gaat de jongere terug naar huis, is ambulante zorg gewenst? En hoe zit het met onderwijs of een werkplek?

Gesloten jeugdzorg kent verschillende gradaties voor wat betreft de geslotenheid. De mate van 'geslotenheid' kan per jeugdige verschillen. In een trajectbehandeling van een jeugdige zijn er verschillende fases van gesloten naar open. Een jeugdige kan vanwege zijn gedrag tijdelijk worden teruggeplaatst in de gesloten setting.

Tot 1 januari 2013 valt de gesloten jeugdzorg onder mijn verantwoordelijkheid. Provincies en gemeenten zijn in die periode belangrijke partners bij de uitvoering van de gesloten zorgtrajecten. Vanaf 2013 gaat de verantwoordelijkheid voor de gesloten jeugdzorg over naar de provincies.

Door gesloten jeugdzorg te creëren ontstaat er binnen het jeugdzorgspectrum een compleet aanbod van alle vormen van zorg, zodat alle jeugdigen met hun problemen binnen de jeugdzorg geholpen kunnen worden. Hierdoor zullen we voortaan met recht en reden kunnen zeggen: alle kansen voor alle kinderen.

Den Haag, april 2008

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'A' followed by a long horizontal stroke that loops back to the left, ending in a small dot.

de minister voor Jeugd en Gezin,
mr. A. Rouvoet

INLEIDING

WET OP DE JEUGDZORG

Op 1 januari 2005 is de Wet op de jeugdzorg in werking getreden. Deze wet regelt, in het geval van opgroei- of opvoedingsproblemen of bij dreiging van zulke problemen, hulp aan jeugdigen, hun ouders of verzorgers. Met de komst van de Wet op de jeugdzorg is de Wet op de jeugdhulpverlening vervallen.

Jeugdzorg in brede zin omvat jeugdhulpverlening, jeugdbescherming, de geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (jeugd ggz) en de zorg voor licht verstandelijk gehandicapte jeugdigen (jeugd lvg). In elke provincie en grootstedelijke regio bevindt zich een bureau jeugdzorg dat als onafhankelijk indicatieorgaan de hulpverzoeken beoordeelt. Met de integratie van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), de (gezins)voogdij en de jeugdreclassering in de bureaus jeugdzorg worden de jeugdigen beschermd die niet om hulp (kunnen) vragen.

Met de Wet op de jeugdzorg is het stelsel voor de jeugdzorg eenvoudiger georganiseerd. De wet geeft een aanspraak op jeugdhulp, verblijf en observatiediagnostiek. Deze aanspraken zijn in het Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg als volgt omschreven:

- ✓ **Jeugdhulp:** behandeling of begeleiding van een jeugdige of ouder gericht op het oplossen, verminderen of voorkomen van psychosociale, psychische of gedragsproblemen van de jeugdige.
- ✓ **Verblijf:** het aan een jeugdige gedurende een etmaal (of dagdeel) bieden van verblijf met een passend pedagogisch klimaat; de jeugdige verblijft bij een pleegouder of in een instelling van een zorgaanbieder.
- ✓ **Observatie:** het onderzoeken van een jeugdige voor het verkrijgen van gegevens over de zorg die de jeugdige nodig heeft; het bureau jeugdzorg heeft deze gegevens nodig voor het nemen van een indicatiebesluit.

Op 1 januari 2008 is de Wet op de jeugdzorg gewijzigd. Deze wijziging maakt per 1 januari 2008, gesloten jeugdzorg mogelijk. Deze brochure bespreekt de gevolgen van de wetswijziging voor alle betrokkenen.

1 WIJZIGING VAN DE WET OP DE JEUGDZORG

ACHTERGROND WIJZIGING VAN DE WET OP DE JEUGDZORG

De bestaande voorzieningen in de jeugdzorg zijn toereikend voor de meeste jongeren. Voor een bepaalde groep is deze hulp en ondersteuning echter onvoldoende, omdat zij zich vanwege ernstige gedragsproblemen aan de noodzakelijke zorg onttrekken en daarom gesloten zorg nodig hebben.

Tot 1 januari 2008 werden jongeren met zeer ernstige gedragsproblemen die behandeling in een gesloten setting behoeften, op basis van een civielrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting (JJI) geplaatst. De jongeren verbleven daar samen met strafrechtelijk veroordeelde jongeren. De wetgever heeft met de aanvaarding van de wetwijziging uitgesproken dat jeugdigen met ernstige gedragsproblemen zoals agressieve gedragsstoornissen, antisociaal en opstandig gedrag of jeugdigen met loverboys-problematiek niet samen met strafrechtelijk veroordeelde jongeren in een JJI thuis horen.

Een ander aandachtspunt bevindt zich op het terrein van de jonge kinderen. Er is een toenemende behoefte aan de gesloten behandeling van kinderen met ernstige gedragsproblemen die nog geen 12 jaar zijn. De JJI's zijn vooral gericht op jeugdigen ouder dan 12 jaar, omdat op die leeftijd het strafrecht voor minderjarigen begint. Bij hoge uitzondering zijn in het verleden ook jongere kinderen in een JJI geplaatst. De wetwijziging maakt het mogelijk om ook deze groep kinderen passende zorg in de jeugdzorg te geven.

WAT IS GESLOTEN JEUGDZORG?

Het begrip gesloten jeugdzorg omvat de gedwongen opname, het gesloten verblijf en de toepassing van beperkende maatregelen.

Voor bepaalde jeugdigen met ernstige gedragsproblemen is hulp in een instelling, waar dag en nacht behandeling en opvoeding wordt geboden nodig. In een residentiële instelling krijgen zij de noodzakelijke opvoeding en behandeling voor een succesvolle ontwikkeling naar volwassenheid.

In de residentiële jeugdzorg krijgen de jeugdigen structuur en leren zij sociale vaardigheden. De jongeren hebben dit nodig om zich in het dagelijks leven te kunnen redden. Structuur en sociale vaardigheden voorkomen verder dat de jongeren terugvallen in oude leef- en gedragspatronen. Onderwijs, (gezins)therapie en vrijetijdsbesteding maken deel uit van de behandeling in de gesloten instellingen.

Voor jeugdigen die zich aan dergelijke voor hen noodzakelijke zorg zullen onttrekken is gesloten jeugdzorg nodig. Voorheen was geslotenheid uitsluitend mogelijk in de psychiatrie en de JJI's. Met gesloten jeugdzorg ontvangt deze groep in een gesloten omgeving in de jeugdzorg de juiste hulp.

Gesloten jeugdzorg kent verschillende vormen. In sommige instellingen is het beschermingsniveau hoog en in andere kan dat niveau lager zijn. In de praktijk worden hier de termen gesloten en besloten aan verbonden. Zodra in een aangewezen instelling de deur op slot kan met de mogelijkheid van beperkende maatregelen spreekt de wet van gesloten jeugdzorg.

De behandeling van jeugdigen in de gesloten jeugdzorg vindt plaats volgens een trajectmatige aanpak. Het traject start met een gesloten behandeling. Ontwikkelt de jeugdige zich naar wens, dan volgt er een geleidelijke overgang naar een open setting. De leidraad voor het gesloten verblijf is zo kort als mogelijk en zo lang als nodig. De jeugdige gaat vervolgens terug naar huis, naar een pleegouder, naar een open residentiële instelling of begeleid of zelfstandig wonen.

VOOR WIE IS GESLOTEN JEUGDZORG?

Gesloten jeugdzorg is volgens de wet bedoeld voor de jeugdige die aan alle onderstaande volwaardigheden voldoet:

1. de jeugdige heeft ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die zijn ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren;
2. deze problemen maken opname en verblijf in een residentiële voorziening noodzakelijk;
3. de gesloten setting is nodig om te voorkomen dat de jeugdige zich aan de zorg die hij nodig heeft onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.

De regeling van de gesloten jeugdzorg is van toepassing op alle minderjarigen en op meerderjarigen die nog geen 21 zijn, waarvoor bij het bereiken van de meerderjarigheid een machtiging gesloten jeugdzorg gold. Jeugdigen van 18 tot 21 jaar worden voor de toepassing van de gesloten jeugdzorg als minderjarigen behandeld.

De achtergrond van het gedwongen voortzetten van de behandeling in de gesloten jeugdzorg tijdens de meerderjarigheid (zonodig tot maximaal 21 jaar) is de volgende. Een gesloten traject duurt ongeveer anderhalf jaar. Zonder doorloop na de 18e verjaardag zou een jeugdige die op 17-jarige leeftijd start in een gesloten traject zijn behandeling niet af kunnen maken. Dat doet het effect van de geboden jeugdzorg teniet. In het oude systeem werden jongeren met een ondertoezichtstelling in een JJI geplaatst. Een ondertoezichtstelling eindigt

per definitie bij het bereiken van het 18e jaar. Dit leidde ertoe dat de 16 en 17-jarige jongeren de noodzakelijke zorg niet kregen omdat ze zich, zodra ze meerderjarig werden en de onder-toezichtstelling verviel, aan een (vrijwillige) behandeling onttrokken. Deze 'oudere' groep jongeren is minder bereid om vrijwillig door te gaan met de hulpverlening.

Op grond van internationale verdragen is vrijheidsbeneming van jeugdigen mogelijk in het kader van hun opvoeding mits proportioneel en subsidiair. Met andere woorden: de vrijheidsbeneming moet in redelijke verhouding staan tot het doel dat men er mee wenst te bereiken. Van vrijheidsbeneming mag uitsluitend sprake zijn als van jeugdzorg in een open setting onvoldoende verbetering is te verwachten.

INTERSECTORAAL ZORGAANBOD

In de Wet op de jeugdzorg staat de cliënt centraal. Zo veel als mogelijk wordt maatwerk geboden om de cliënt zo goed mogelijk te behandelen. Het beleid streeft naar een intersectorale aanpak binnen de gesloten setting. De jeugdigen ontvangen in enkele gevallen uitsluitend hulp vanuit de jeugdzorg. In andere gevallen vereist de gekozen aanpak de inschakeling van de geestelijke gezondheidszorg of zal de zorg aangepast zijn aan licht verstandelijk handicapt. De reden hiervoor is dat jeugdigen vaak verschillende problemen hebben. In de gesloten jeugdzorg zal het intersectoraal zorgaanbod een grote rol spelen.

ALGEMENE BEPALINGEN

De wijziging van de Wet op de jeugdzorg die gesloten jeugdzorg mogelijk maakt, voegt een hoofdstuk toe aan de bestaande wet. Omdat de gesloten jeugdzorg een onderdeel is van de Wet op de jeugdzorg gelden alle algemene bepalingen en uitgangspunten van die wet, zoals het uitgangspunt 'cliënt centraal', het klachtrecht of de regels rond het hulpverleningsplan, ook voor de gesloten jeugdzorg tenzij er in het hoofdstuk een uitzondering op wordt gemaakt.

SPECIFIEKE BEPALINGEN

In het nieuwe hoofdstuk van de Wet op de jeugdzorg worden de specifieke bepalingen voor gesloten jeugdzorg gegeven. Zo kent het nieuwe hoofdstuk, naast de algemene klachtenregeling, een specifieke regeling voor het klachtrecht.

De Wet op de jeugdzorg eist in de algemene bepalingen over klachtrecht dat iedere zorgaanbieder een klachtenregeling opstelt en een klachtencommissie instelt. Een jeugdige of zijn gezaghebbende kan bij de klachtencommissie een klacht indienen over gedragingen van de medewerkers van de instelling. Voor de gesloten jeugdzorg geldt er daarnaast ook nog

een specifieke klachtenregeling. Een speciale klachtencommissie gaat over klachten over de toepassing van maatregelen die op basis van de wetswijziging nu mogelijk zijn.

De klachtencommissie kan besluiten dat de klacht niet ontvankelijk en niet gegrond is.

Op grond van de Grondwet en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) biedt de klachtenregeling de mogelijkheid om beroep in te stellen bij een onafhankelijke rechter. De klager kan tegen het definitieve besluit van de speciale klachtencommissie in beroep gaan bij de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). De beroepscommissie is een onafhankelijke rechter in de zin van het EVRM.

PROCEDURE

2 DE PROCEDURE

Gesloten jeugdzorg vereist een indicatiebesluit gericht op verblijf in een instelling met een bijbehorende verklaring van het bureau jeugdzorg en een machtiging van de kinderrechter.

HET INDICATIEBESLUIT EN DE VERKLARING

Voordat een machtiging kan worden afgegeven, moet het bevoegde bureau jeugdzorg een indicatiebesluit nemen. Dit indicatiebesluit betreft het verblijf in een instelling van een jeugdzorgaanbieder. Het bureau jeugdzorg moet bovendien verklaren dat de jeugdige vanwege ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen gesloten jeugdzorg nodig heeft. Een gedragswetenschapper moet altijd instemmen met deze verklaring van het bureau jeugdzorg. Deze moet toetsen of de geslotenheid inderdaad noodzakelijk is. De gedragswetenschapper moet de jeugdige daartoe kort voor het verzoek onderzoeken.

HET VERZOEK

Het bevoegde bureau jeugdzorg dient een verzoek in bij de kinderrechter tot het verkrijgen van een machtiging gesloten jeugdzorg. De jeugdige noch zijn ouders, hoeven daar mee in te stemmen. De jeugdige en degene die het gezag over hem uitoefent en degene die hem verzorgt, worden wel door de kinderrechter gehoord. Het bureau jeugdzorg wordt ook gehoord. Als de raad voor de kindbescherming om een machtiging verzoekt, wordt ook deze gehoord.

Een machtiging kan uitsluitend worden verleend indien:

1. de jeugdige onder toezicht is gesteld;
2. een bureau jeugdzorg de voogdij heeft of
3. wanneer degene die (anders dan het bureau jeugdzorg) het gezag uitoefent, instemt met de opneming en het verblijf. Dit kunnen de ouders, een ouder en een niet-ouder of een voogd zijn.

Een ondertoezichtstelling is dus niet vereist als degene die het gezag heeft, instemt met de opneming en het verblijf.

Stemmen ouders aanvankelijk in maar wordt die instemming later weer ingetrokken, dan kan de jeugdige nog maximaal veertien dagen in een instelling verblijven zonder ondertoezichtstelling. Deze periode kan bureau jeugdzorg gebruiken om een (voorlopige) ondertoezichtstelling aan te vragen. Het gezag van de ouders wordt hiermee doorbroken.

Deze eisen gelden overigens niet voor een machtiging voor een meerderjarige, omdat dan geen sprake meer kan zijn van onder-toezichtstelling, voogdij of ouderlijk gezag. Bij een meerderjarige zorgt een machtiging ervoor dat de meerderjarige tegen zijn wil in, in de gesloten jeugdzorginstelling moet blijven.

DE MACHTIGING

Voor gesloten jeugdzorg is een machtiging gesloten jeugdzorg van de kinderrechter nodig. Een machtiging gesloten jeugdzorg verschaft het recht om de jeugdige tegen zijn wil in een accommodatie op te nemen en te laten verblijven. De machtiging gesloten jeugdzorg geldt eveneens als een machtiging uithuisplaatsing in de zin van het Burgerlijk Wetboek.

Een machtiging gesloten jeugdzorg kan uitsluitend worden afgegeven als de kinderrechter vindt dat de jeugdige ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen heeft die zijn ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren en dat de geslotenheid nodig is om te voorkomen dat de jeugdige zich aan de zorg onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.

Bij uitzondering kan de kinderrechter een machtiging zonder een indicatiebesluit van het bureau jeugdzorg verlenen. Dat kan alleen als er sprake is van een ondertoezichtstelling en het bureau jeugdzorg geen indicatiebesluit heeft willen nemen. In dit uitzonderlijke geval moet de raad voor de kinderbescherming verklaren dat de jeugdige voldoet aan de eisen die voor de machtiging

gelden. Ook in dit geval moet een gedragswetenschapper de jeugdige vooraf onderzoeken en akkoord gaan met de bevindingen.

Een machtiging plaatsing in een JJI werd voorheen uitsluitend afgegeven in combinatie met een ondertoezichtstelling. Met de wijziging van de Wet op de jeugdzorg wordt de machtiging gesloten jeugdzorg losgekoppeld van een automatische ondertoezichtstelling. Het kabinet vindt dat gesloten jeugdzorg niet per definitie moet leiden tot een ondertoezichtstelling die het gezag van de ouders over de jeugdige beperkt.

Is hulpverlening mogelijk zonder een ondertoezichtstelling, dan is het niet nodig een kinderbeschermingsmaatregel op te leggen om het gezag van de ouders te beperken. De machtiging gesloten jeugdzorg betekent dus geen automatische inbreuk op het (ouderlijk) gezag.

Verzetten de ouders zich tegen een machtiging tot gesloten jeugdzorg dan is een ondertoezichtstelling vereist om het gezag van de ouders op dit punt te beperken. Als er nog geen ondertoezichtstelling is wordt deze in dit geval tegelijk met de machtiging tot gesloten jeugdzorg een ondertoezichtstelling aangevraagd. De machtiging kan tegen de wil van de jeugdige worden uitgevoerd.

Een verzoek tot een machtiging tot gesloten jeugdzorg wordt ingediend door het bureau jeugdzorg in de provincie waar de jeugdige verblijft. Is er sprake van een ondertoezichtstelling of wordt tegelijk met de machtiging een ondertoezichtstelling aangevraagd, dan

dient het bureau jeugdzorg het verzoek in bij de provincie waar de jeugdige woonachtig is. De bedoeling van deze regeling is dat het bureau jeugdzorg dat zich bezighoudt met de jeugdige het verzoek indient voor gesloten jeugdzorg. De raad voor de kindbescherming kan in een uitzonderingsgeval een verzoek om een machtiging indienen wanneer het bureau jeugdzorg geen indicatiebesluit afgeeft.

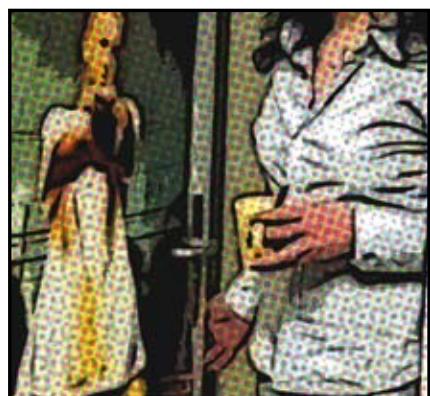
VOORLOPIGE MACTHIGING

De kinderrechter kan een voorlopige machtiging verlenen als snel ingrijpen geboden is en het regelen van een gewone machtiging te lang duurt. De rechter verleent de voorlopige machtiging alleen als hij meent dat onmiddellijke jeugdzorg noodzakelijk is vanwege ernstige opgroei- en opvoedproblemen. Deze problemen maken opname en verblijf noodzakelijk om te voorkomen dat de jeugdige zich aan de zorg onttrekt of door anderen daar aan wordt onttrokken. Het bevoegde bureau jeugdzorg moet in een dergelijk geval aantonen dat spoed geboden is en dat sprake is van een geval als hiervoor omschreven. Een gedragswetenschapper dient in te stemmen met de verklaring van het bureau jeugdzorg. De voorlopige machtiging vervalt wanneer er een besluit is genomen over een machtigingsverzoek. Komt dat besluit er niet dan vervalt zij na vier weken.

GELDIGHEID MACTHIGING

De kinderrechter bepaalt de geldigheidsduur van de machtiging. Deze machtiging duurt nooit langer dan de termijn waarop de jeugdige aanspraak kan maken op verblijf. De machtiging is gekoppeld aan het indicatiebesluit dat maximaal 1 jaar geldig is. Als de geldigheidsduur van de machtiging korter is dan die van de indicatie kan de kinderrechter op basis van een nieuw verzoek om een machtiging een nieuwe machtiging geven die kan duren tot het moment dat de aanspraak op verblijf vervalt. De zorgaanbieder kan de uitvoering van de machtiging schorsen wanneer het zeer waarschijnlijk wordt geacht dat de jeugdige zich niet aan de noodzakelijke zorg zal onttrekken. Daarvan zal sprake zijn als de jeugdige in het kader van een trajectmatige aanpak naar een niet gesloten voorziening kan. Blijkt het daar niet te gaan, dan kan de schorsing worden ingetrokken en kan de jeugdige weer worden opgenomen in de gesloten jeugdzorg.

De beschikking van de rechter is bij voorraad uitvoerbaar. Dit betekent dat de beschikking ondanks een eventueel hoger beroep van toepassing is. Het zou onverantwoord zijn om jeugdigen gedurende de beroepstermijn de voor hen zo noodzakelijke zorg te onthouden. Hoger beroep is mogelijk op grond van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

3 DE ZORGAANBIEDERS

ONTWIKKELING VAN CAPACITEIT

Naast het scheppen van wettelijke mogelijkheden is er voldoende zorgaanbod nodig voor gesloten jeugdzorg. De benodigde capaciteit voor de gesloten jeugdzorg wordt op twee manieren gecreëerd. Ten eerste zijn een aantal JJI's omgevormd tot instellingen voor gesloten jeugdzorg. Ten tweede zijn er een aantal nieuwe instellingen gerealiseerd en wordt er gewerkt aan de verdere opbouw van de capaciteit. De capaciteit komt gefaseerd beschikbaar.

In de periode van 1 januari 2008 tot 1 januari 2010 worden er in fases nog een aantal JJI's overgeheveld naar het programmaministerie voor Jeugd en Gezin. Zodat er in combinatie met het nieuwe gesloten zorgaanbod, uiteindelijk voldoende plaatsen in Nederland zullen zijn om jeugdigen in een gesloten omgeving te behandelen. Na 2010 worden alle jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdzorg in de gesloten jeugdzorg behandeld.

Bij het ontwikkelen van voldoende zorgaanbod wordt uitgegaan van de prognoses van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) voor 2010, die uitkomen op een behoefte aan 1.373 plaatsen.

LITVOERING

De machtiging gesloten jeugdzorg wordt uitgevoerd in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg. Het betreft hier een door de minister voor Jeugd en Gezin en de minister van Justitie aangewezen accommodatie van een zorgaanbieder.

De geschiktheid van een accommodatie wordt vooraf getoetst aan het wettelijke criterium dat de instelling de interne en externe veiligheid kan waarborgen. De aanwijzing wordt gemeld in de Staatscourant.

VENTIEL

De wet bevat een uitzondering op de regel dat een machtiging gesloten jeugdzorg uitsluitend in de gesloten jeugdzorg ten uitvoer mag worden gelegd. Op verzoek van het betrokken bureau jeugdzorg (of de raad voor de kinderbescherming als die het verzoek doet) kan de rechter bepalen dat de machtiging gesloten jeugdzorg in een JJI ten uitvoer wordt gelegd.

Dit kan alleen als de jeugdige bij het verlenen van de machtiging, op basis van een strafrechtelijke veroordeling, is opgenomen in een JJI en hij 12 jaar of ouder is.

Verder geldt het volgende:

- ✓ is de jeugdige tussen 12 en 16 jaar, dan moet de jeugdige en degene die het gezag over hem heeft instemmen met de tenuitvoerlegging in een JJI;
- ✓ is de jeugdige 16 jaar of ouder dan hoeft alleen hij zelf in te stemmen;
- ✓ de tenuitvoerlegging in een JJI is slechts mogelijk voor de termijn die nodig is om een behandeling of opleiding af te ronden.

OVERGANGSPERIODE

Een tweede uitzondering, zij het een tijdelijke, op de algemene regel dat een machtiging gesloten jeugdzorg alleen in de gesloten jeugdzorg ten uitvoer kan worden gelegd, geldt tijdens het overgangsrecht. Tijdens de overgangsperiode (2008-2010) wordt de capaciteit van de gesloten jeugdzorg gefaseerd opgebouwd. Daarom kunnen in die periode jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdzorg in de gesloten jeugdzorg en in een justitiële jeugdinrichting (JJI) worden geplaatst.

Het programmaministerie voor Jeugd en Gezin, het ministerie van Justitie en de MOgroep heeft voor deze periode een plaatsingsprotocol opgesteld voor jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdzorg. De meest kwetsbare jeugdigen worden het eerst in de gesloten jeugdzorginstellingen geplaatst. Het betreft hier

jeugdigen die beslist niet geplaatst mogen worden met strafrechtelijke jeugdigen.

FINANCIERING

De instellingen voor gesloten jeugdzorg worden rechtstreeks door het programmaministerie voor Jeugd en Gezin gesubsidieerd.

TRAJECTMATIGE AANPAK EN VERSCHILLENDE MATE VAN GESLOTENHEID

Het systeem van machtigingen houdt in dat de jeugdige, ongeacht zijn wil en zonodig tegen de wil van zijn ouders, gedwongen kan worden in een accommodatie van gesloten jeugdzorg te verblijven om daar de jeugdzorg te ondergaan. Het is de bedoeling verschillen tussen de aangewezen accommodaties aan te brengen. Zodat er afdelingen of accommodaties ontstaan met meer en minder strenge regimes. Dit maakt een trajectmatige aanpak binnen de gesloten setting mogelijk.

Een trajectaanpak begint met gesloten zorg die, als de jeugdige zich gunstig ontwikkelt, wordt gevolgd door jeugdzorg in een open setting. De uitvoering van de machtiging wordt op het moment van plaatsing in een (meer) open setting geschorst en kan zonodig worden hervat. De jeugdige die (tijdelijk) in een open setting verblijft, kan zo worden teruggeplaatst in geslotenheid.

KWALITEIT

Specifiek voor de gesloten jeugdzorg is geregeld dat de zorgaanbieder verplicht is om in het jaarlijkse verslag waarin hij verantwoording aflegt over de kwaliteit van de zorg en dus ook van de gesloten zorg, specifiek verantwoording aflegt over de toegepaste maatregelen en over de omstandigheden die dit noodzakelijk maakten. De zorgaanbieder gaat verder in op de klachten over de toegepaste maatregelen en de in dit verband genomen beslissingen.

De zorgaanbieder wordt zo gedwongen zich af te vragen hoe hij omgaat met de geboden wettelijke mogelijkheden. Onderdeel van de invulling van het begrip verantwoorde zorg is de wijze waarop hij omgaat met het toepassen van beperkende maatregelen. Het beleid moet er op gericht zijn de toepassing van dwang zo veel mogelijk te voorkomen. Met het afleggen van verantwoording in het kwaliteitsjaarverslag wordt de verbinding gelegd tussen verantwoorde zorg en dwang.

In verband met de kenbaarheid van de bevoegdheden van het personeel verplicht de wet de zorgaanbieder een regeling vast te stellen die aangeeft welke personeelsleden welke beslissingen mogen nemen en welke procedures daarbij gevolgd moeten worden. Bepaalde medische verrichtingen mogen op grond van Wet beroepen in de individuele gezondheidszorg (wet BIG) alleen worden toegepast door de daarvoor gekwalificeerde personen. Ook hier geldt dat altijd sprake moet zijn van verantwoorde zorg. Dit brengt mee dat in de regeling beslissingen tot dwang alleen mogelijk moeten worden gemaakt voor personen die daartoe gekwalificeerd zijn.

STREEFBEELD JEUGDZORG PLUS

De sector heeft een streefbeeld ontwikkeld voor de gesloten jeugdzorg, genaamd Streefbeeld Jeugdzorg Plus. In het Streefbeeld worden de inhoud en effectiviteit van de geboden zorg (inclusief onderwijs) beschreven. De doelstellingen omtrent het waarborgen van de kwaliteit, de bejegening van de jeugdigen en de rechtspositie van de jeugdigen worden ook gedefinieerd. Het streefbeeld wordt ook benut om de gesloten jeugdzorg te positioneren in het gehele jeugdzorgveld en in relatie tot de jeugd-ggz en de zorg voor licht verstandelijk gehandicapten.

EFFECTMETING EN METHODIEKONTWIKKELING VIA ZONMW

ZonMw, de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie, werkt aan de verbetering van preventie, zorg en gezondheid door het stimuleren en financieren van onderzoek, ontwikkeling en invoering. Het werkgebied van ZonMw ligt op het snijvlak van gezondheidsonderzoek, beleid en zorginnovatie. ZonMw heeft twee trajecten rondom de gesloten jeugdzorg lopen, een effectmeting en een methodiekontwikkeling gericht op vijf nieuwe zorgaanbieders.

4 BEPERKENDE MAATREGELEN

HULPVERLENINGSPLAN

Net als in de reguliere jeugdzorg, wordt er in de gesloten jeugdzorg gewerkt met een hulpverleningsplan. Voor iedere jeugdige wordt er een hulpverleningsplan opgesteld waarin staat welke zorg de jeugdige zal ontvangen. In de gesloten jeugdzorg speelt het hulpverleningsplan ook nog een rol bij de toepassing van beperkende maatregelen.

Beperkende maatregelen mogen alleen worden toegepast indien zij zijn opgenomen in het individuele hulpverleningsplan, tenzij er sprake is van een acute noodsituatie. In het hulpverleningsplan moet worden aangegeven welke maatregelen wanneer mogen worden toegepast. De zorgaanbieder moet dus vooraf bedenken welke maatregelen hij, gezien de problematiek van de jeugdige nodig heeft.

Verder staat in het hulpverleningsplan hoe lang een beperkende maatregel mag duren. Vooraf is dus duidelijk vastgelegd wat wel en wat niet is toegestaan. Dit stelt de nodige beperkingen aan de toepassing van maatregelen. De wet noemt bovendien voor elke beperkende maatregel de omstandigheden waaronder deze mag worden toegepast.

Een hulpverleningsplan wordt regelmatig geëvalueerd. In elk geval zo vaak als nodig wordt gevonden voor het belang van de jeugdige.

Voorafgaand aan de vaststelling of wijziging van deze onderdelen van het hulpverleningsplan wordt overlegd met degene die het gezag over de jeugdige heeft. De zorgaanbieder hoeft voor het opnemen van maatregelen geen instemming te krijgen van de jeugdige of van zijn gezaghebbende. De zorgaanbieder heeft wel de instemming van een gedragswetenschapper nodig.

De zorgaanbieder is op grond van de Wet op de jeugdzorg verplicht een regeling vast te stellen voor de personen die bevoegd zijn tot het nemen van de maatregelen en voor de wijze waarop ze worden toegepast. Degene die heeft besloten over de toepassing van de beperkende maatregelen zorgt er voor dat de toepassing zo snel mogelijk in het dossier van de jeugdige wordt vastgelegd. Dit onder vermelding van de omstandigheden die daartoe aanleiding gaven.

Is de jeugdige niet onder toezicht gesteld, dan verstrekt de zorgaanbieder aan bureau jeugdzorg en de ouders elk half jaar een rapportage over de toepassing van de maatregelen. Is de jeugdige wel onder toezicht gesteld dan ontvangt het betrokken bureau jeugdzorg de halfjaarlijkse rapportage over de toepassing van de maatregelen.

Beperkende maatregelen die buiten het hulpverleningsplan of de huisregels vallen mogen niet tegen de wil van de jeugdige of zijn gezaghebber worden toegepast. Van deze regel mag uitsluitend worden afgeweken om tijdelijke noodsituaties te overbruggen. Een gedragswetenschapper moet binnen 24 uur instemmen met de toepassing van de beperkende maatregel. De beperkende maatregelen, methoden of beperkingen worden maximaal gedurende zeven opeenvolgende dagen toegepast. Daarna moeten ze indien wenselijk, in het hulpverleningsplan zijn opgenomen, wil toepassing nog mogelijk zijn.

In het volgende schema staan de mogelijke maatregelen opgenomen, met daarbij de gevolgen voor de jeugdige en de wettelijk gestelde criteria.

SCHEMA

Artikel	Maatregelen	Gevolg
29o	<ul style="list-style-type: none"> — Het verbod zich op te houden op de in het hulpverleningsplan aangegeven plaatsen en zonodig op de tijdstippen waarop dat verbod geldt. — Tijdelijke plaatsing in afzondering. — Tijdelijke overplaatsing binnen de instelling of naar een andere aangewezen instelling. — Het vastpakken en vasthouden. 	<ul style="list-style-type: none"> — De jeugdige kan tegen zijn wil of die van zijn gezaghebbende, binnen de instelling in zijn vrijheden kan worden beperkt.
29p	<ul style="list-style-type: none"> — Het hulpverleningsplan kan hulpverleningsprogramma's bevatten waar de jeugdige aan moet meewerken. — Het hulpverleningsplan kan geneeskundige behandelingsmethoden bevatten, waaronder het toedienen van medicijnen, die de jeugdige moet toestaan. 	<ul style="list-style-type: none"> — De jeugdige kan tegen zijn wil of die van zijn gezaghebbende verplicht worden hulpverleningsprogramma's te volgen en geneeskundige behandelingsmethoden te ondergaan.
29q	<ul style="list-style-type: none"> — Het hulpverleningsplan kan, onverminderd de huisregels, beperkingen van het brieven en telefoonverkeer of het gebruik van andere communicatiemiddelen bevatten. — Het hulpverleningsplan kan, onverminderd de huisregels, beperkingen van bezoek bevatten of bepalen dat bezoek slechts onder toezicht kan plaatsvinden. 	<ul style="list-style-type: none"> — De jeugdige kan tegen zijn wil of die van zijn gezaghebbende beperkingen opgelegd krijgen met betrekking tot de post, telefoon, internet en andere communicatiemiddelen. — De jeugdige kan tegen zijn wil of die van zijn gezaghebbende beperkt worden in het ontvangen van bezoek.
29r	<p>Het hulpverleningsplan kan controlemaatregelen bevatten voor een jeugdige die is opgenomen met een machtiging. Deze kunnen inhouden:</p> <ul style="list-style-type: none"> — onderzoek aan lichaam en kleding; — onderzoek van urine op aanwezigheid van gedragsbeïnvloedende middelen; — onderzoek van de kamer van de jeugdige op de aanwezigheid van verboden voorwerpen; — onderzoek van poststukken afkomstig van of bestemd voor de jeugdigen op de aanwezigheid van voorwerpen, dit in het bijzijn van de jeugdige. 	<ul style="list-style-type: none"> — De jeugdige kan tegen zijn wil of die van zijn gezaghebbende gecontroleerd worden. — Verboden voorwerpen worden in beslag genomen en voor de jeugdige bewaard of met zijn toestemming vernietigd, of aan een opsporingsambtenaar overhandigd.

Criteria

- Voorzover de maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de noodzakelijke jeugdzorg of voorzover ze nodig zijn voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.
 - Tijdelijke plaatsing in afzondering en overplaatsing kunnen bovendien worden toegepast voorzover ze nodig zijn voor de handhaving van de huisregels.
 - Is de jeugdige niet onder toezicht gesteld, dan meldt de zorgaanbieder de toepassing van de tijdelijke plaatsing in afzondering en de overplaatsing aan het betrokken bureau jeugdzorg en de ouders.
-
- De hulpverleningsprogramma's kunnen worden toegepast als ze nodig zijn om het doel van het verblijf te bereiken.
 - De geneeskundige behandelingsmethoden kunnen worden toegepast voorzover ze nodig zijn om het doel van het verblijf te bereiken of voorzover ze nodig zijn voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.
 - Is de jongere niet onder toezicht gesteld, dan meldt de zorgaanbieder de toepassing van de hulpverleningsprogramma's en de geneeskundige behandelingsmethode aan het betrokken bureau jeugdzorg en de ouders.
 - Wordt de geneeskundige behandelingsmethode toegepast ter behandeling van een stoornis van de geestvermogens, dan wordt dit gemeld aan het Staatstoezicht op de Volksgezondheid.
-
- Voorzover de beperkingen nodig zijn om te voorkomen dat het doel van het verblijf wordt tegengewerkt.
 - Op de beperking voor het ontvangen van bezoek is artikel 42, eerste en tweede lid, en 43, zevende lid, van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen van toepassing. Op grond van deze artikelen kunnen onder andere de rechtsbijstandverlener, leden van de beklagcommissie en inspecteurs van de Inspectie jeugdzorg de jeugdige bezoeken tijdens de handhaving van de beperkende maatregel.
-
- Voorzover de maatregelen nodig zijn om te controleren of dat wat is opgenomen in het hulpverleningsplan, ook wordt nagekomen.
 - De maatregelen die hierboven zijn opgesomd kunnen bovendien worden toegepast voor de handhaving van de huisregels en om te voorkomen dat de jeugdzorg aan andere jeugdigen wordt tegengewerkt.

MAATREGELEN

5 RECHTSBESCHERMING

Een besluit tot gesloten behandeling is zeer ingrijpend en moet heel zorgvuldig worden genomen. De rechtspositie van de jeugdige en de kwaliteit bij de zorgaanbieders wordt op de volgende manieren gewaarborgd:

DE MACHTIGING

Er is altijd een machtiging tot gesloten jeugdzorg van de kinderrechter vereist om een jeugdige op te kunnen laten nemen in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg. Zonder machtiging kan de jeugdige niet worden gedwongen tot opname en verblijf. Het vasthouden zonder machtiging levert wederrechtelijk vrijheidsberoving op in de zin van artikelen 282 en 283 van het Wetboek van Strafrecht.

HOORRECHT

De kinderrechter hoort de jeugdige voordat hij een machtiging tot gesloten jeugdzorg verleent en geeft het Bureau Rechtsbijstandvoorziening ambtshalve opdracht de jeugdige te laten bijstaan door een raadsman.

Op de Wet op de jeugdzorg is de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. De Awb bepaalt dat een belanghebbende gehoord wordt vóórdat een besluit over hem wordt genomen. Het hoorrecht van de jeugdige in de zorginstellingen is op deze manier gegarandeerd.

HET HULPVERLENINGSPLAN

Iedere jeugdige in de gesloten jeugdzorg wordt behandeld op basis van een hulpverleningsplan. Het hulpverleningsplan wordt volgens de Wjz in overleg met de jeugdige vastgesteld. Dit geldt ook in de gesloten jeugdzorg. Eventuele beperkende maatregelen zijn opgenomen in het hulpverleningsplan. De jeugdige en zijn gezaghebbende hoeven niet in te stemmen met eventuele beperkende maatregelen, zoals de tijdelijke plaatsing in afzondering. Dit is immers in tegenspraak met de dwang die in de gesloten jeugdzorg mogelijk moet zijn. De maatregelen worden wel vooraf met de jeugdige besproken. Met de rest van het hulpverleningsplan moet een jeugdige en/of de ouders wel instemmen. Een gedragswetenschapper moet met het hele plan instemmen.

VRIJHEID IN BEPERKING

De machtiging gesloten jeugdzorg maakt dat de jeugdige weliswaar binnen de accommodatie en het omringende terrein moet verblijven, maar biedt verder de nodige vrijheid. De mogelijke beperkingen binnen een instelling moeten zijn opgenomen in het hulpverleningsplan en volgen uit de individuele zorgbehoefte van de jeugdige.

Iedere jeugdige is uniek en heeft andere problemen op het vlak van opgroeien of opvoeden. Daarom is er geen standaard hulpverleningsplan. Voor iedere jeugdige wordt gekeken welke maatregelen voor hem of haar nodig zijn.

De systematiek van de gesloten jeugdzorg sluit aan bij het karakter van de jeugdzorg, waar het hulpverleningsplan centraal staat. De zorgaanbieder is zelf verantwoordelijk voor de geboden zorg en staat onder toezicht van de Inspectie jeugdzorg.

INSTANTIES

De Wet op de jeugdzorg kent verder nog de volgende instanties die de rechtspositie van de jeugdige waarborgen:

- ✓ De Inspectie jeugdzorg houdt toezicht op de kwaliteit van bureaus jeugdzorg en de zorgaanbieders.
- ✓ De vertrouwenspersoon
De provincies en grootstedelijke regio's stellen een vertrouwenspersoon aan die de cliënt moet ondersteunen bij het uitoefenen van zijn rechten.

✓ De cliëntenraad

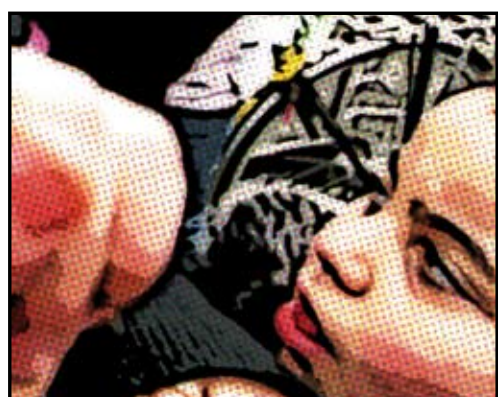
De Wet op de jeugdzorg regelt dat zorgaanbieders een cliëntenraad moeten instellen die de gemeenschappelijke belangen van de cliënten behartigt. De cliëntenraden adviseren over belangrijke wijzigingen in de organisatie en de systematische bewaking, beheersing of verbetering van de kwaliteit van de zorg.

✓ De klachtencommissie

De Wet op de jeugdzorg eist dat iedere zorgaanbieder een klachtenregeling opstelt en een klachtencommissie instelt. Een jeugdige of zijn gezaghebbende kan bij de klachtencommissie een klacht indienen over gedragingen van de medewerkers van de instelling. Daarnaast behandelt een speciale klachtencommissie in de gesloten jeugdzorg, klachten over de toepassing van maatregelen die op basis van de wetswijziging nu mogelijk zijn. De klachtencommissie kan besluiten dat de klacht niet ontvankelijk en niet gegrond is.

Op grond van de Grondwet en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) biedt de klachtenregeling de mogelijkheid om een beroep te doen op de rechter. De klager kan tegen het definitieve besluit van de speciale klachtencommissie in beroep gaan bij de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). De beroepscommissie is een onafhankelijke rechter in de zin van het EVRM.

FO

6 WAT BETEKENT DE WET VOOR...?

WAT BETEKENT DE WETSWIJZIGING VOOR:

DE JEUGDIGE

Jeugdigen met ernstige gedrags- en/of opvoedproblemen die noodzaken tot geslotenheid kunnen vanaf nu terecht in de jeugdzorg.

Vanaf 1 januari 2010 heeft de jeugdige een aanspraak ten opzichte van het Rijk op verblijf en de gedurende dat verblijf te verlenen jeugdzorg in een instelling van een gesloten jeugdzorg aanbieder. Vanaf 1 januari 2013 is de provincie verantwoordelijk voor de gesloten jeugdzorg en geldt de aanspraak van de jeugdige ten opzichte van de provincie.

DE OUDERS/GEZAGHEBBENDEN

Door de loskoppeling van de ondertoezichtstelling en de machtiging gesloten jeugdzorg hoeft het gezag van de ouders die instemmen met een machtiging gesloten plaatsing niet meer te worden beperkt. In de Wet op de jeugdzorg staat de cliënt centraal. Onder het begrip cliënt vallen ook de ouders, die waar mogelijk worden betrokken bij de behandelingen.

BUREAUS JEUGDZORG

De bureaus jeugdzorg hebben vanaf 1 januari 2008 de gesloten jeugdzorg als nieuw zorgaanbod voor de jeugdigen tot hun beschikking. Ze kunnen daarvoor een machtiging aanvragen.

DE KINDERRECHTER

Vanaf 1 januari 2008 heeft de kinderrechter de mogelijkheid, op verzoek van de bureaus jeugdzorg jeugdigen met ernstige opgroei- en/of opvoedproblemen in een gesloten instelling te plaatsen met een machtiging gesloten jeugdzorg. Er zijn geen mogelijkheden meer een machtiging plaatsing in een JJI te verlenen.

Stemt degene die het gezag over de jeugdige heeft in met het gesloten plaatsen van de jeugdige dan hoeft de kinderrechter geen ondertoezichtstelling meer op te leggen voor behandeling van de jeugdige in een gesloten instelling.

GESLOTEN JEUGDZORGAANBIEDERS

De gesloten jeugdzorgaanbieders kunnen vanaf 1 januari 2008 jeugdigen met ernstige opgroei- en/of opvoedproblemen gesloten behandelen en beperkende maatregelen treffen.

JUSTITIËLE JEUGDINRICHTINGEN

Een verzoek om een machtiging uithuisplaatsing en plaatsing in een JJI die ingediend en/of verleend is vóór 1 januari 2008, geldt met ingang van 1 januari 2008 als een verzoek om een machtiging gesloten jeugdzorg.

Tot 1 januari 2010 kan een machtiging gesloten jeugdzorg in een JJI ten uitvoer worden gelegd als er geen plaats is in een instelling van een gesloten jeugdzorg aanbieder.

HET RIJK

DE MINISTER VOOR JEUGD EN GEZIN

Tot 1 januari 2013 is de minister voor Jeugd en Gezin verantwoordelijk voor de gesloten jeugdzorg. In tegenstelling tot de reguliere jeugdzorg, is de gesloten jeugdzorg de eerste vijf jaar niet gedecentraliseerd, maar valt onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van de minister voor Jeugd en Gezin.

DE MINISTER VAN JUSTITIE

De minister van Justitie blijft verantwoordelijk voor alle JJI's.

DE PROVINCIES

Vanaf 2013 verschuift de verantwoordelijkheid voor de gesloten jeugdzorg van het Rijk naar de provincies. Tot 2013 zijn de provincies wel nauw betrokken bij de gesloten jeugdzorg. Een goede aansluiting met de provinciale jeugdzorg is immers essentieel.

DE INSPECTIE JEUGDZORG

De Inspectie jeugdzorg let op de kwaliteit van de zorgaanbieders, van de bureaus jeugdzorg en van de raad voor de kindbescherming. De Inspectie doet dit op eigen initiatief of als het programmaministerie voor Jeugd en Gezin een landelijk kwaliteitsbeeld wenst te krijgen.

7 MEER WETEN?

PROGRAMMAMINISTERIE VOOR JEUGD EN GEZIN

Voor meer informatie over het programmaministerie voor Jeugd en Gezin:

www.jeugdengezin.nl

MINISTERIE VAN JUSTITIE

Voor meer informatie over het ministerie van Justitie: www.justitie.nl

INSPECTIE JEUGDZORG

De Inspectie jeugdzorg houdt toezicht op de kwaliteit van de jeugdzorg.

Voor meer informatie: www.inspectiejeugdzorg.nl

INTERPROVINCIAAL OVERLEG (IPO)

Op het terrein van de jeugdzorg werken de twaalf provincies samen met de drie grootstedelijke regio's. Voor meer informatie over jeugdzorg op provinciaal niveau: www.ipo.nl

DE MAATSCHAPPELIJK Ondernemers GROEP (MOGROEP)

De MOgroep is een branche-organisatie van Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening, Jeugdzorg en Kinderopvang. Kerntaken zijn de belangenbehartiging en ondersteuning van de aangesloten ondernemers. Voor meer informatie: www.mogroep.nl

Uitgave

Programmaministerie
voor Jeugd en Gezin
Directie Jeugdzorg

Postadres

Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
Telefoon (070) 340 7890

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag

Informatie

Voor informatie en nabestellingen kunt u terecht bij de medewerkers van Postbus 51. Zij zijn op werkdagen bereikbaar van 09.00 tot 21.00 uur onder telefoonnummer 0800 – 8051 (gratis).

Internetadres

www.jeugdengezin.nl

April 2008